

İHTİYAR OLARAK MÜSLÜMAN

Sevgili Peygamberimiz ve güzide ashabı en güzel anlarından birini yaşıyorlardı. Çünkü yıllar önce zorla ayrıldıkları Mekke'yi fethetmişlerdi. Kâbe'de bulunan putlar bir bir temizlenmiş, Müslümanlar sevinç içinde birbirlerine sarılıyorlardı. Bunlardan biri de Hz Ebubekir idi. Her daim Resûl-i Ekrem'in yanında yer olan Ebubekir'in babası daha Müslüman olmamıştı. Mekke'ye girer girmez. Hemen babasının yanına koştu. Ebû Bekir, yaşlılıktan saç ve sakalı bembeyaz olan babası Ebû Kuhâfe'yi Hz. Peygamber'in huzuruna getirmişti. Gözleri zor gören ihtiyarı karşılayan Peygamber Efendimiz, o mütevazı, o zarif, o hürmetkâr hali ile şöyle buyurdu: "Bu ihtiyarı evinde bıraksaydın da ben ona gelseydim olmaz mıydı?"

Peygamber Efendimiz, Hz. Ebubekir'in babasına kıyamamıştı. O yaşlı halinde attığı adımlardan dolayı yorulmasın, yıpranmasın istemişti. Hâlbuki yorulmaya değil dirilmeye, yıpranmaya değil yenilenmeye geliyordu Ebû Kuhâfe! Müslüman olacaktı, Allah'a ve Resûlü'ne iman edecekti o gün. Hz. Ebû Bekir hemen cevap verdi: "Ey Allah'ın Resûlü! Onun sana yürüyüp gelmesi, senin ona gelmeden daha uygundur." Sonra Peygamber Efendimizin önüne oturdu yaşlı adam. Onun göğsünü sıvazlayan Peygamberimiz "Müslüman ol!" buyurdu. O'da orada hemen Müslüman oldu. Ebû Kuhâfe, yeniden yaşamaya başlamayı, ömrünün son demlerinde şeref bulmayı, huzura ermeyi böylelikle kabul etti. (İbn Hanbel, VI, 350)

Yaşlılık; insanoğlunun, iyisi ve kötüsü ile geride bıraktığı ömrünü değerlendirme zamanıdır. Kimine göre artık son demleri zamanın, kendini ölüme belki her zamankinden bir adım daha yakın hissettiği andır. Kimine göre ise vuslata uzanan bir yoldur. Hayatın son durağıdır yaşlılık, sonbaharıdır.

Gençlikte sağlığının kıymetini bilen yaşlı, bir taraftan kendisine bahşedilmiş bir nimet olarak çocukluk, gençlik ve olgunluk çağlarının güzelliklerini tatmanın mutluluğunu yaşarken, bir taraftan dünyayı geride bırakmanın tedirginliğindedir. Oysaki bu tedirginlik boşunadır. Çünkü Müslüman iman eder ki, ölüm bir yok oluş değil, yaratıcıya açılan bir kapıdır. Mevlânâ'nın deyişiyle, "şeb-i arûs" yani düğün gecesidir ölüm. Hz. Peygamber'in ifadesiyle, Allah'ın rahmeti, rızası ve cenneti müjdelendiği vakit, mümin Allah'a kavuşmayı diler. Allah da ona kavuşmayı diler.

Asıl olan her çağın kıymetini bilmektir. Rabbimizin emir ve yasaklarına her çağımızda riayet etmektir. Zira sağlığın ve onca geçen zamanın değerini bilmeyip aldanan ihtiyar, geçmişini geri getirememenin ve eksikleri telafi edememenin hüznü ile doludur.

Her hastalığın bir şifası vardır. Ancak Allah ihtiyarlığın tedavisini yaratmamıştır. Her geçen gün vücudundaki değişime tanıklık eder insan... Çocuk iken büyümüş, güçlenip olgunlaşmış ve gün gelmiş yine çocuk gibi zayıflamıştır. Artık eskisi gibi göremez, işitemez ve pratik davranamaz hâle gelmiştir. Kısacası evvelce yaptıklarını yapamaz olmuştur. İlâhî kanun gereği, artık cildi kırışmış, beli bükülmüş, saçları ağarmıştır. Düşünce ve idrak gücü de zayıflamıştır. Rabbimizin,

وَمَنْ نُعَمِّرْهُ نُنَكِّسْهُ فِي الْخَلْقِ أَفَلَا يَعْقِلُونَ

"Kime uzun ömür verirse onu yaratılış itibariyle tersine çeviririz. Hâlâ düşünmeyecekler mi?" (Yâsîn, 36/68) şeklinde ifade ettiği bu yaşlılık alâmetleri belirlediğinde, gençliğini ve güzelliğini kaybeden, gücünü yitiren, beli bükülen insan, âdeta çocuklaşmış ve merhamete muhtaç bir hâle gelmiştir.

Yüce Rabbimiz, Kur'an-ı Kerim'de, ihtiyarlık dönemini “erzelü'l-ömr” yani ömrün en rezil/sefil/düşkün dönemi olarak ifade etmektedir:

وَاللَّهُ خَلَقَكُمْ ثُمَّ يَتَوَفَّاكُمْ وَمِنْكُمْ مَنْ يُرَدُّ إِلَىٰ أَرْذَلِ الْعُمُرِ لِكَيْ لَا يَعْلَمَ بَعْدَ عِلْمٍ شَيْئًا إِنَّ اللَّهَ عَلِيمٌ قَدِيرٌ

“Allah sizi yarattı. Sonra sizi öldürecek. İçinizden kimileri de, bilgili olduktan sonra hiçbir şeyi bilmesin diye ömrünün en düşkün çağına ulaştırılır. Şüphesiz Allah hakkıyla bilendir, (her şeye) hakkıyla gücü yetendir.” (Nahl, 16/70; Hac, 22/5) Her insanın ömrü farklıdır. Kimisinininki kısa, kimisinininki ise uzundur. Âyet-i kerimede uzun süre yaşayacak kimselerin ömrün en âciz dönemine ulaşacağı vurgulanmaktadır. Bu dönem insanın aklî ve bedenî birçok kabiliyetinin zayıflayacağı hatta yok olacağı bir dönemdir.

اللَّهُ الَّذِي خَلَقَكُمْ مِنْ ضَعْفٍ ثُمَّ جَعَلَ مِنْ بَعْدِ ضَعْفٍ قُوَّةً ثُمَّ جَعَلَ مِنْ بَعْدِ قُوَّةٍ ضَعْفًا وَشَيْبَةً يَخْلُقُ مَا يَشَاءُ وَهُوَ الْعَلِيمُ الْقَدِيرُ

“Allah, sizi güçsüz olarak yaratan, sonra güçsüzlüğün ardından bir güç veren, sonra gücün ardından bir güçsüzlük ve yaşlılık verendir. O, dilediğini yaratır. O, hakkıyla bilendir, hakkıyla kudret sahibidir.” (Rûm, 30/54) Allah, insana genç iken verdiği güç ve sıhhati yaşlandığı zaman alır ve o kimseyi âciz bir duruma düşürür.

Peygamber Efendimiz dualarında sık sık ihtiyarlık ile gelen âcizlikten Allah'a sığınmaktadır:

اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنَ الْبُخْلِ وَالْكَسَلِ وَأَرْذَلِ الْعُمُرِ وَعَذَابِ الْقَبْرِ وَفِتْنَةِ الْمَحْيَا وَالْمَمَاتِ

“Allah'ım, cimrilikten sana sığınırım, korkaklıktan sana sığınırım, ömrün en rezil/düşkün dönemine bırakılmaktan sana sığınırım, dünya fitnesinden sana sığınırım, kabir azabından sana sığınırım.” (Buhârî, Deavât, 37)

İnsanoğlu hayat ve ölümün, kimin daha güzel davranacağını sınamak için Allah tarafından yaratıldığından habersiz, yaşar gider. Güçlü, itibar sahibi, güzel çağlarında, dünyanın sonu gelmez zevk ve eğlenceleriyle aldanmaktan kendini alamaz. Sağlığını ve vaktini değerlendirmeden ömrünü geçirir. Ölümüne bir adım mesafede olduğu hâlde dünyalık heveslerin peşinde koşuşturan insanın durumu daha da acıdır. Peygamber Efendimiz, **“Âdemoğlu büyürken beraberinde şu iki şey de büyür: Mal sevgisi ve uzun ömür temennisi.”** (Buhârî, Rikâk, 5) buyurarak insanın, ihtiyarlasa bile bazı nefsanî arzularından vazgeçmeyeceğini ifade etmektedir. İhtiyar, yaşından beklenen olgunluk ve vakarın kendisini Allah'a daha da yaklaştırması beklenirken dünyaya olan bağlılığı nedeniyle günaha dalarsa, Allah'ın gazabını hak edecektir. O hâlde insan, geçici faydalanma yurdu olan dünya için değil, ebedî olarak kalınacak âhîret hayatı için hazırlanmalıdır. Bedeni yıpratıcı hastalıktan, bunaklığa sebep olan ihtiyarlıktan ve ansızın geliveren ölümden önce hayırlı ameller işlemeye devam etmelidir.

Er ya da geç ölüm kapıyı çaldığında ameller kesilecektir. Bu nedenle mümin, bir an evvel ölmek için dua etmemelidir. Zira imanla taçlandırılmış uzun bir ömür, inanan kişiye iyiliklerini artırması için bir fırsattır. Allah'a eş ve ortak koşmadan O'na kavuşan mümin, bütün hatalarına rağmen nihayetinde cennete kavuşacaktır. (İbn Hanbel, II, 170)

Evet, iman edip Allah ve Resûlü'ne gönülden bağlanan ve bu uğurda saçını ağartan bir insan, Allah katında hanesine sevaplar yazılarak, günahları bağışlanarak ve derecesi yükseltilerek mükâfatlandırılır. Bir hadislerinde Peygamberimiz şöyle buyurur:

مَنْ شَابَ شَيْبَةً فِي سَبِيلِ اللَّهِ كَانَتْ لَهُ نُورًا يَوْمَ الْقِيَامَةِ

“Kim Allah yolunda saç ve sakalını ağartırsa, bu (beyazlık) kıyamet günü kendisi için nur olur.”
(Tirmizî, Fedâilü'l-cihâd, 9)

Nasıl dünya âhiretin tarlası ise, yaşlılık da bir yönüyle gençliğin hasat vaktidir. Gençlikte zamanını ne ekerek geçirirse yaşlılığında onu devşirir insan.

Gençlik döneminde elde ettiği bilgi, tecrübe ve donanımlarıyla yılların verdiği olgunluğu birleştiren yaşlı, bu birikimini kendinden sonra gelen nesillere aktarmalıdır. Bu sayede gençliğe faydası dokunur. Onları yetiştirirken bir yandan da kendi itibarını artırır. O, toplumda kendisine danışılan, görüşlerine değer verilen kişiliği ile hem kendisi için hem de diğer insanlar için üretken ve aktif bir bireydir. Zaten “ihtiyar”, kelime olarak da “seçkin, seçilmiş, tecrübeli” anlamlarını çağrıştırmaktadır. İhtiyar, yeri geldiğinde devlet başkanlarının bile görüşlerine başvurduğu bilge kişiliktir.

Sosyal bir varlık olan insan, birlikte yaşamının gereği olarak yakın çevresi ile sürekli irtibat hâlinindedir. Yaşlılık döneminde çevresine olan bağlılığı daha da artar. Bu dönemde yaşlıları sosyal ortamlardan uzaklaştırmak onları mutsuzluğa ve yalnızlığa itmek demektir. Bundan dolayı yaşlı akrabalara yapılacak ziyaretler onların kendilerini daha iyi hissetmelerini sağlayacaktır. Özellikle eşlerini kaybetmiş ihtiyar kimseleri yahut da çocuklarından uzak kalmış anne babaları ziyaret etmek onları hayata bağlayacak, yalnızlığın sebep olacağı sıkıntı ve bunalımlara engel olacaktır.

Evlâtların, ihtiyarlamış anne babalarına kolayca ulaşabilecekleri hâlde ziyaret etmemeleri ise büyük bir vefasızlıktır. Peygamber Efendimiz, **“Rabbin rızası, anne babanın rızasına bağlıdır. Rabbin öfkesi ise anne babanın öfkesine bağlıdır.”** (Tirmizî, Birr ve sıla, 3) buyurarak, anne babayı hoşnut etmenin Allah'ı hoşnut etmek gibi olduğunu ifade etmiştir. İşte yaşlandıklarında onları hoşnut etmenin güzel bir yolu da sık sık ziyaretlerine gitmektir.

İhtiyarlara hürmet bir yönüyle de sosyal yaşamı düzenleyici bir unsurdur. Küçüklerin büyüklere selâm vermesi ve söz hakkının öncelikle büyüklere verilmesi, bu düzeni sağlamaya yönelik uygulamalardır. Peygamberimiz, cemaatle namaz kılarken arkasında en yaşlılardan başlanarak saf tutulması gerektiğini bildirir. Uygulamanın gerekçesi ise dikkat çekicidir: **“Pazar yerlerindeki gibi karmakarışık olmaktan sakının!”** (Müslim, Salât, 123) Ayrıca namaz kıldırabilecek kişilerin yeterlilik açısından eşit olmaları durumunda, yaşı büyük olanın imam olmasını tavsiye ederek (Müslim, Mesâcid ve mevziu's-salât, 291) yaşlıların toplum içerisindeki konumunu güçlendirir.

Her geçen gün anne, baba, dede veya ninesinin yaşlılıklarına tanıklık eden insan, ilâhî buyruk gereği, özellikle yanında yaşlanan anne ve babasına hoş muamele etmelidir: Rabbinin şu emrini herkes hayatına harfiyen aktarmalıdır:

وَقَضَىٰ رَبُّكَ أَلَّا تَعْبُدُوا إِلَّا إِيَّاهُ وَبِالْوَالِدَيْنِ إِحْسَانًا إِمَّا يَبُلُغَنَّ عِنْدَكَ الْكِبَرَ أَحَدُهُمَا أَوْ كِلَاهُمَا فَلَا تَقُلْ لَهُمَا أُفٍّ وَلَا تَنْهَرْهُمَا وَقُلْ لَهُمَا قَوْلًا كَرِيمًا وَاخْفِضْ لَهُمَا جَنَاحَ الذُّلِّ مِنَ الرَّحْمَةِ وَقُلْ رَبِّ ارْحَمْهُمَا كَمَا رَبَّيَانِي صَغِيرًا

“Rabbin, sadece kendisine kulluk etmenizi ve anne babanıza iyi davranmanızı emretti. Eğer onlardan biri ya da her ikisi senin yanında ihtiyarlık çağına ulaşırsa, sakın onlara ‘Öf!’ bile deme, onları azarlama, onlara tatlı ve güzel söz söyle. Onlara merhamet ederek tevazu kanadını indir ve de ki: ‘Rabbim! Tıpkı beni küçükken koruyup yetiştirdikleri gibi sen de onlara merhamet et.’” (İsrâ, 17/23-24)

Evlât, anne babasına bu şekilde bol bol dua edeceği gibi aynı zamanda anne babanın hayır dualarını da almaya çalışmalıdır. Çünkü onların duası reddolunmayacak dualar arasındadır. Hatta sadece anne baba değil, diğer yaşlılar da duası kabul edilen kimseler arasındadır. Nitekim Peygamber Efendimiz, “Allah Teâlâ, sünnete bağlı bir şekilde istikamet üzere yaşayan, saçları ağarmış ihtiyar bir Müslüman dua ettiğinde, kuşkusuz istediğini vermemekten hayâ eder.” (Taberânî, el-Mu’cemü’l-evsat, V, 270) buyurarak ihtiyar kimselerin dualarının da kabul olunacağını ifade etmiştir.

Anne babalar başta olmak üzere yaşlı kimselerin temizlik, iaşe, sağlık, giyim kuşam gibi ihtiyaçlarını gidermek her Müslüman için bir vazifedir. Nitekim Peygamber Efendimiz hayatı boyunca düşkün ve muhtaç kimselerin bakımlarını üstlenmiş, Allah’ın kullarına olan yardım ve rızıklandırmasının zayıf kimseler hürmetine olduğunu ifade etmiştir.

Bir gün ihtiyarlayacak olan genç, yaşlılara hürmet göstermekle aslında kendi geleceğine de yatırım yapmaktadır. Allah Resûlü bu gerçeğe şöyle işaret eder:

مَا أَكْرَمَ شَابٌ شَيْخًا لِسِنِّهِ إِلَّا قَبِضَ اللَّهُ لَهُ مَنْ يُكْرِمُهُ عِنْدَ سِنِّهِ

“Bir genç, ihtiyar bir kimseye yaşından dolayı hürmet ederse Allah da ona yaşlılığında kendisine hürmet edecek birisini hazırlar.” (Tirmizî, Birr ve sıla, 75)

Bir gün kendisini görmek için yaşlı bir adam gelmişti, oradaki insanlar yaşlıya yer açmakta ağır davrandılar. Bunun üzerine Allah’ın Resûlü şu uyarıyı yapmıştır:

لَيْسَ مِنَّا مَنْ لَمْ يَرْحَمْ صَغِيرَنَا وَيُوَقِّرْ كَبِيرَنَا

“Küçüklerimize merhamet etmeyen, büyüklerimize saygı göstermeyen bizden değildir.” buyurdular. (Tirmizî, Birr ve sıla, 15)

Yaşı ilerledikçe Allah’ın rahmetinden ve bağışlamasından daha fazla nasiplenir insan. Hatta diğer insanlar da onun sayesinde nimete kavuşur. Allah Resûlü (s.a.s)’in bir hadisleriyle vaazımızı sonlandıralım: “Beli bükülmüş ihtiyarlar, süt emen bebekler ve otlayan hayvanlar olmasa idi, üzerinize azap yağardı.” (Taberânî, el-Mu’cemü’l-kebîr, XXII, 309)